

О слово рідне! України слава!

*Ти постаєш в ясній обнові,
як пісня, линеш, рідне слово.*

*Ти наше диво қалинове,
қохана материнська мова!*

Дмитро Білоус

«Найбільше і найдорожче добро в кожного народу – це його мова, ота жива схованка людського духу, його багата скарбниця, в яку народ складає і своє давнє життя, і свої сподівання, розум, досвід, почування».

Панас Мирний

«Шой, хто зневажливо ставиться до рідної мови, не може й сам викликати поваги до себе».

Олесь Гончар

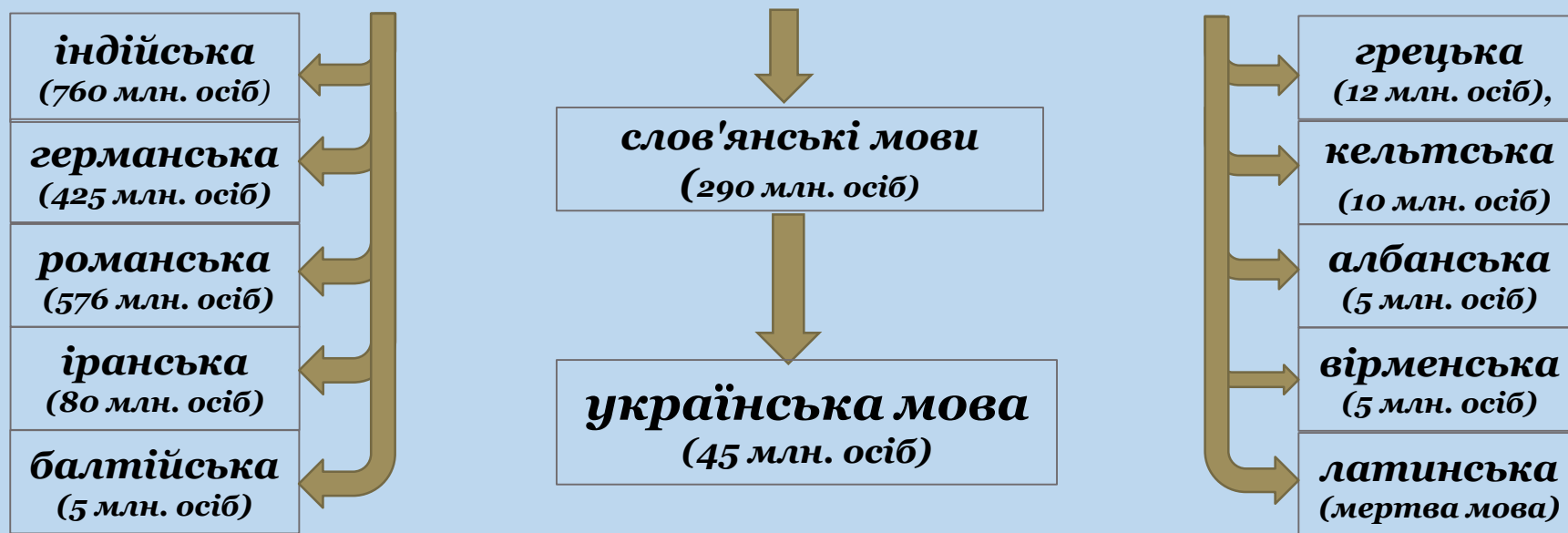

«Мова — це доля нашого народу, і вона залежить від того, як речно ми всі плекатимемо її».

М. Рильський

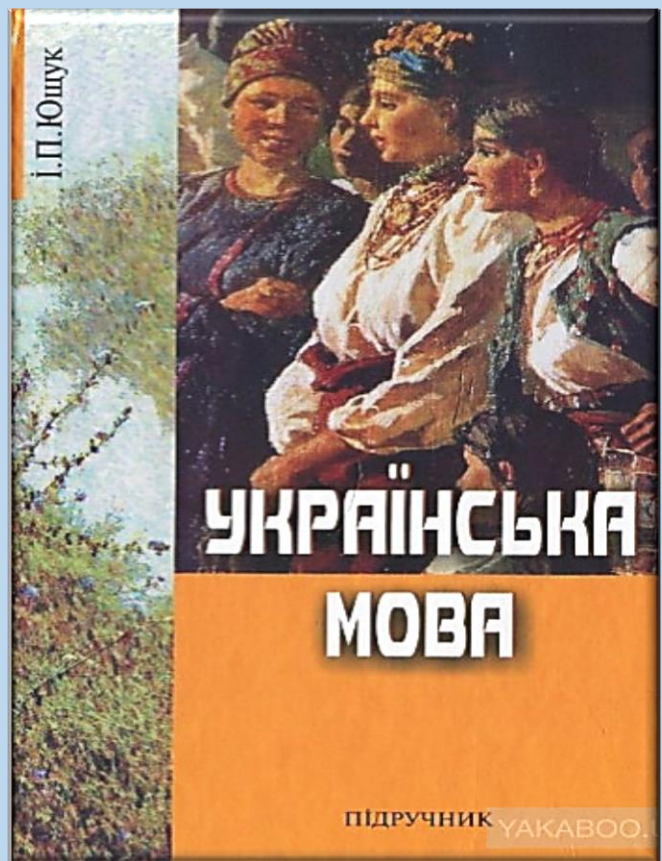
У світі налічують від 3 500 до 6 000 мов. Усі вони поділяються приблизно на 40 сімей. Найчисельнішою є індоєвропейська мовна сім'я: вона налічує понад 150 мов, якими користуються 2 млрд. 172 млн. осіб.

Індоєвропейська мовна сім'я:

Українська мова почала формуватися в доісторичні часи, в VII-VI ст. до н. е. Вона старша за грецьку й латинську. На думку багатьох вчених, Україна є прабатьківщиною індоєвропейської мови.

Найкраще показують, якою була мова до прийняття християнства (IX-X ст.) українські народні пісні, яких записано понад 200 тисяч.

Мовознавець Ющук І. П. в підручнику «Українська мова» (2004 р.) як приклад, наводить купальську пісню, записану на Івано - Франківщині:

*Гей, око Лада, Леле Ладове,
Гей око Ладове, ніч пропадає,
Бо око Лада з води виходить,
Ладове свято нам приносить,
Гей Ладо а ти Перуне,
Дай дочекати Ладі Купала.*

Близько 1135 років тому святі Кирило і Мефодій створили на основі староболгарської мови азбуку і почали розповсюджувати її між слов'янами.

Це поклало початок розвитку писемності і культури всіх слов'янських народів.

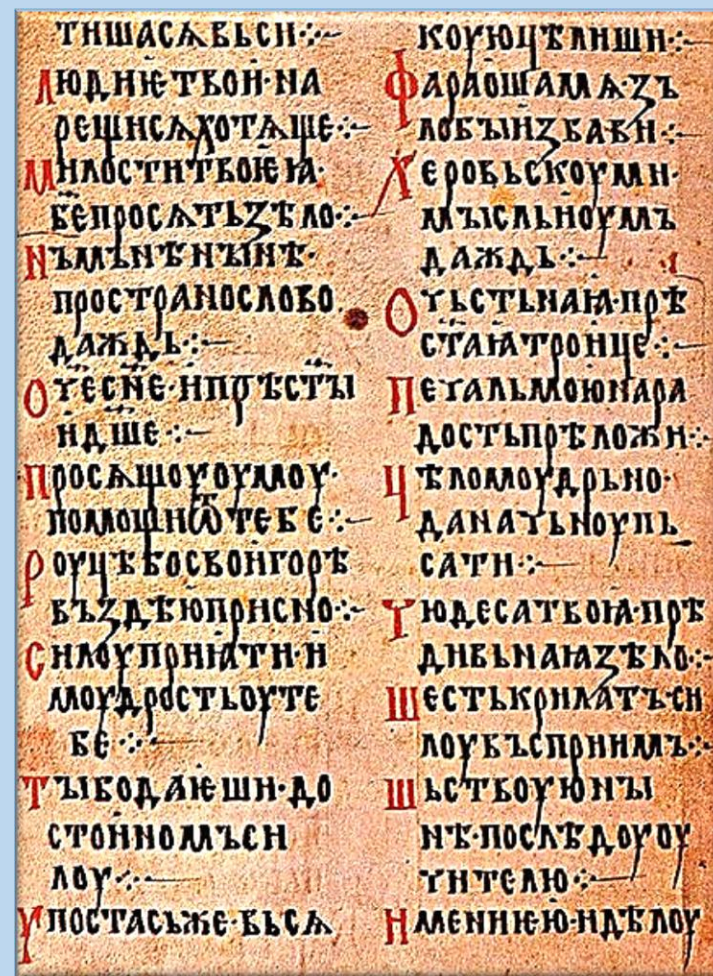
Зразок глаголичної абетки

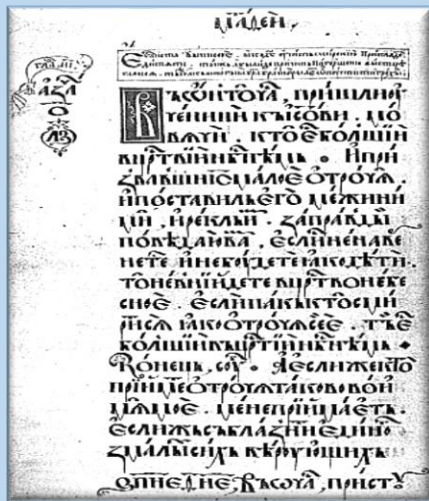
Ⲁ	Аз	Ⲁ	І	Ⲗ	Ук	Ⲍ	Єрь
Ⲃ	Букі	Ⲙ	Дерв	Ⲉ	Ферт	Ⲇ	Ять
Ⲅ	Веді	Ⲏ	Како	Ⲑ	Хер	Ⲕ	Ю
Ⲇ	Ґлаголь	Ⲍ	Люди	Ⲓ	От	Ⲏ	Єн, Я
Ⲉ	Добро	Ⲑ	Мисліте	Ⲕ	Шта	Ⲙ	Єнс
Ⲋ	Єсть	Ⲓ	Наш	Ⲗ	Ци	Ⲑ	Онс
Ⲍ	Живете	Ⲕ	Он	Ⲙ	Черв	Ⲏ	Йонс
Ⲇ	Зело	Ⲑ	Покой	Ⲕ	Ша	Ⲇ	Фіта
Ⲉ	Земля	Ⲓ	Рци	Ⲗ	Єр	Ⲑ	Іжиця
Ⲋ	Іже	Ⲕ	Слово	Ⲙ	Єри	Ⲏ	
		Ⲑ	Твердо	Ⲕ		Ⲇ	

Зразок кирилочної абетки

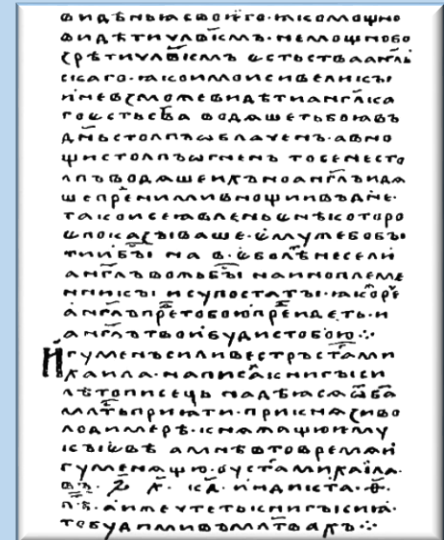
А а	аз	О о	он	Ь ь	ерчик
Б б	буки	П п	покой	Ѣ ѣ	ять
В в	віди	Р р	рци	Ю ю	ю
Г г	глаголь	С с	слово	Ѧ ѧ	і + а = я
Д д	добро	Т т	твердо	Ѧ ѧ	юс малий
Е е	єсть	У у	ук	Ѫ ѫ	юс великий
Ж ж	живіте	Ф ф	ферт	Ѭ ѭ	юс малий йотований
З з	зело	Х х	хер	Ѯ ѯ	юс великий йотований
И и	іже	Ѡ ѡ	омега	Ѻ ѻ	ксі
І і	і	Ц ц	ци	Ѽ ѽ	псі
К к	како	Ч ч	черв	Ѧ ѧ	фіта
Л л	людіє	Ш ш	ша	Ѯ ѯ	іжиця
М м	мисліте	Щ щ	ща		
Н н	наш	Ъ ъ	єр		
		Ы ы	єри		

В XI ст. уживали **уставне письмо**,
кожна літера якого виписувалася окремо
й мала великий розмір

У XII ст. устав був витіснений
півуставом — мав меншу кількість літер,
спрощене написання їх.

Від XIV ст. відомий **скоропис**. Він
характеризується дрібнішим написанням
літер. Кириличне і глаголичне письмо
було злите, без проміжків між літерами і
словами.

У XIV-XVII ст. виник *староукраїнський алфавіт*, який базувався на кириличному скорописі; складався із 43 знаків, які мали також числове значення; між словами робилися проміжки.

В основу *громадянського шрифту* ліг кириличний скоропис, запроваджений у Росії реформою Петра I (1708); мав 32 знаки; слова вже не скорочували; надрядкових знаків не використовували.

Кулішівка — її створив Пантелеймон Куліш. Прикметні особливості: літера **і** на позначення звука **і** з **ѣ**; замість **ы** — літера **и** тощо. Використав у «Записках о Южной Руси» (1856) та в «Грамматці» (1857).

В часи Київської Русі створювалися рукописні книги. Кожна книга була справжнім шедевром. Палітурки для книг виготовлялись із шкіри і прикрашались золотом, сріблом, коштовним камінням.

Найдавніші рукописні книги

Остромирове Євангеліє (1056-1057 рр.)

Одна з найвидатніших пам'яток старослов'янського письменства в давньоруській редакції.

Найдавніші рукописні книги

Реймське Євангеліє (1395 р.)

Церковно-слов'янський пергаментний рукопис, знаменита київська пам'ятка XI-XII і XIV століть. Складається з двох уривків від різних книг, які були переплетені разом.

Найдавніші рукописні книги

Мстиславове Євангеліє

(рубіж XI-XII ст.)

Велика художньо оздоблена книга, призначена для читання в церкві у святкові дні, написана гарним, великим уставом, прикрашена кольоровими заставками, мініатюрами євангелістів, великими ініціалами.

Найдавніші рукописні книги

Ізборники Святослава

(1073 р., 1076 р.)

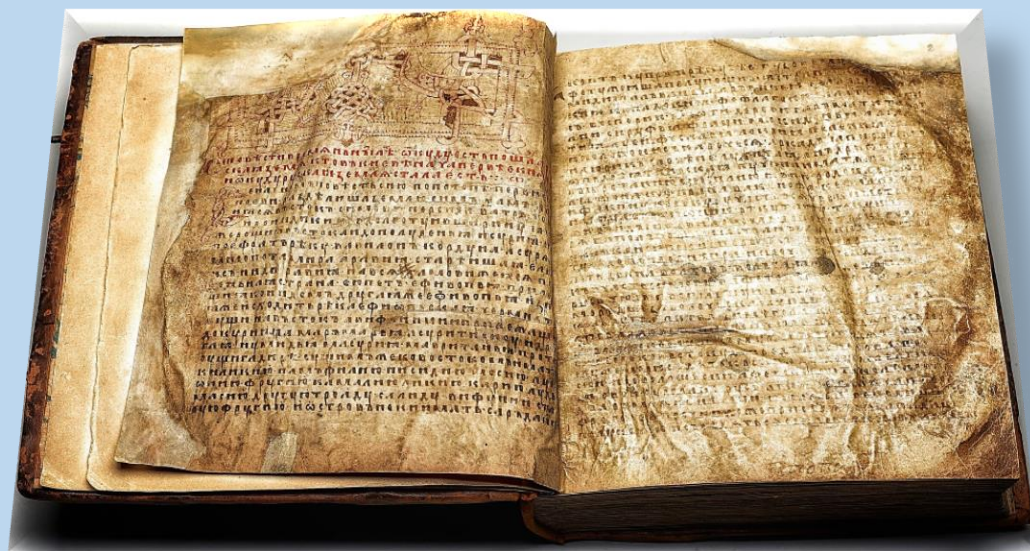
Пам'ятки давньоруського перекладного письменства, створені для чернігівського князя Святослава Ярославича.

Найдавніші рукописні книги

«Повість врем'яних літ» (1113 р.)

Славнозвісна праця Нестора Печерського. «Повість...» називає книги «ріками, які наповнюють весь світ мудрістю незмірної глибини».

Найдавніші рукописні книги

Пересопницьке Євангеліє (1556-1561 рр.)

Визначна рукописна пам'ятка староукраїнської літературної мови, шедевр українського і світового книжкового мистецтва.

Найдавніші рукописні книги

В 1574 році у Львові Іваном Федоровим була надрукована перша українська граматика.

Азбука

Найдавніші рукописні книги

У 1581 році вийшла головна праця Івана Федорова, його поліграфічний шедевр.

Острозька Біблія

Становлення сучасної української літературної мови пов'язується з іменами І. П. Котляревського і Т. Г. Шевченка.

Зачинателем її був І. П. Котляревський. Початком нової української мови умовно вважається 1798 рік – рік опублікування письменником 3 перших частин «Енеїди». Це був перший твір, написаний живою українською мовою на народній основі.

*Так Котляревський у щасливий час
Вукраїнським словом розпочав співати,
І спів той виглядав на жарт не раз,
Та був у нім завдаток сил багатий.
І огник ним засвічений, не згас,
А розгорівсь, щоб всіх нас огрівати.*

Іван Франко

Т. Г. Шевченко розкрив невичерпні багатства народної мови, розкрив чудову, чарівну музику українського слова, підніс українську літературу до світового рівня.

Ну що б, здавалося, слова...

Слова та голос –

Більш нічого.

А серце б'ється – ожива,

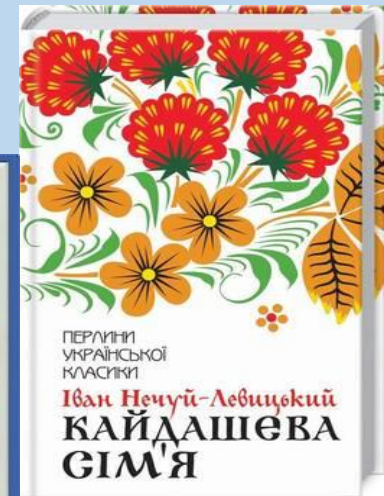
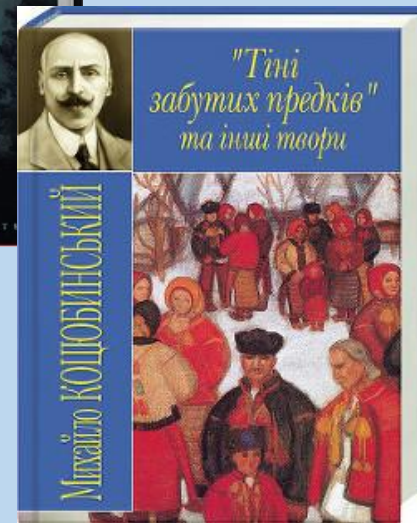
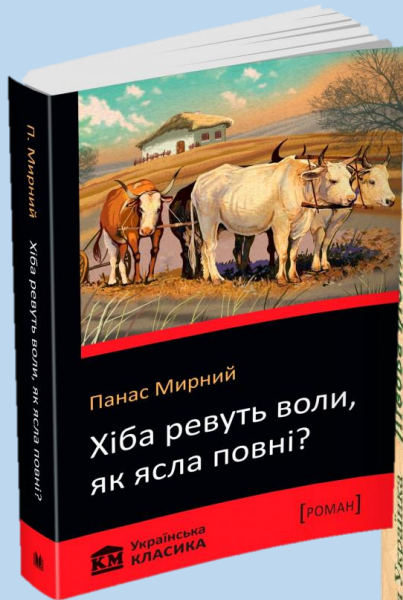
Як їх почує!... Знать, од Бога

І голос той, і ті слова

Ідуть меж люди!...

Тарас Шевченко

Патріотичні, демократичні, героїчні, національні традиції генія продовжили у своїх творах Іван Нечуй-Левицький, Панас Мирний, Юрій Федькович, Іван Франко, Михайло Коцюбинський, Леся Українка і інші митці слова.

У часи суспільного тоталітаризму золоту скарбницю рідної мови збагатили майстри художнього слова: поети Ліна Костенко, Василь Симоненко, Дмитро Павличко, Іван Драч, Борис Олійник, Василь Стус; письменники Павло Загребельний, Роман Іваничук, Валерій Шевчук, Володимир Яворівський, Михайло Слабошпицький та інші. Вони володіли величезним талантом, силою волі і мужністю рятували народ словом. В умовах Незалежності по-справжньому розкрився і продовжує реалізуватись їх талант.

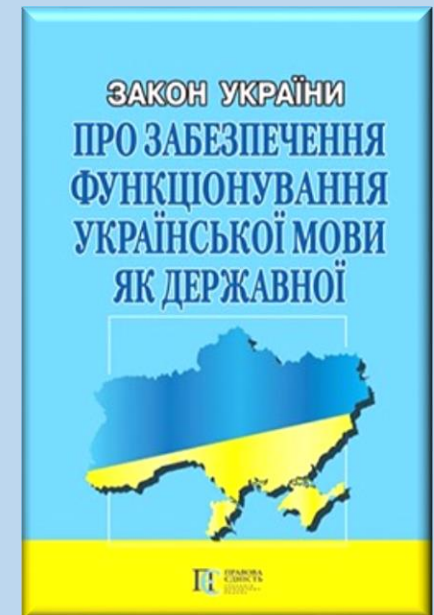
Хронологія заходів, направлених на знищення української мови

- 1720 рік** – російський цар Петро I заборонив друкувати книги українською мовою.
- 1769 рік** – видано розпорядження Російської церкви про вилучення у населення України українських букварів та українських текстів із церковних книг.
- 1775 рік** – зруйновано Запорізьку Січ і закрито українські школи при полкових козацьких канцеляріях.
- 1862 рік** – закрито українські недільні школи, які безкоштовно організовували видатні діячі української культури.
- 1863 рік** – наказ російського міністра Валуєва про заборону видання книжок українською мовою.
- 1876 рік** – указ російського царя Олександра II про заборону друкування нот українських пісень.
- 1884 рік** – закрито всі українські театри.
- 1908 рік** – уся культурна й освітня діяльність в Україні визнана царським урядом Росії шкідливою, «могущей вызвать последствия, угрожающие спокойствию и безопасности Российской империи».
- 1938 рік** – сталінський уряд видає постанову про обов'язкове вивчення російської мови, чим підтинає коріння мові українській.
- 1983 рік** – видано постанову про так зване посилене вивчення російської мови у школах і поділ класів на дві групи – російські та українські, що до нехтування рідною мовою навіть багатьма українцями.
- 1989 рік** – видано постанову, яка закріплювала в Україні російську мову як офіційну загальнодержавну мову, чим українську мову було відсунуто на задній план, що позначається ще й сьогодні.

У 10 статті першого розділу Конституції України записано: «Державною мовою в Україні є українська мова. Держава забезпечує всебічний розвиток функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя на всій території України».

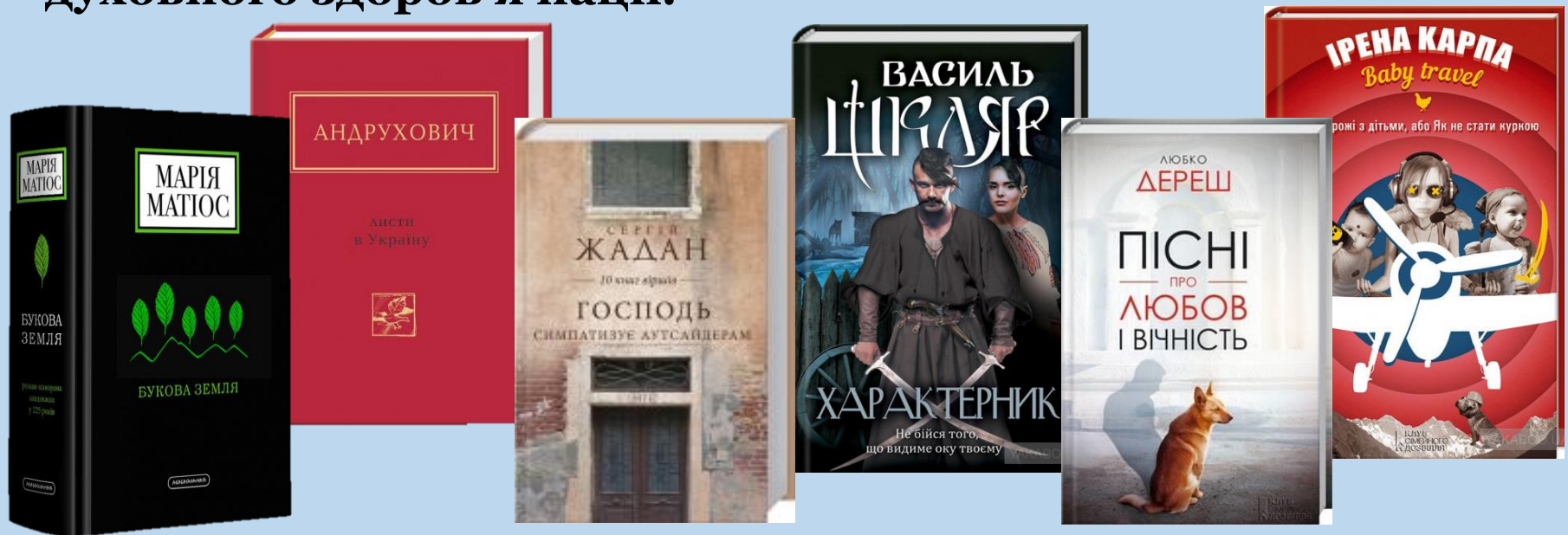
16 липня 2019 року в Україні набув чинності закон про державну мову. Закон, що має назву «Про забезпечення функціонування української мови як державної», гарантує позиції української мови у державному управлінні, сфері послуг, освіті й медіа.

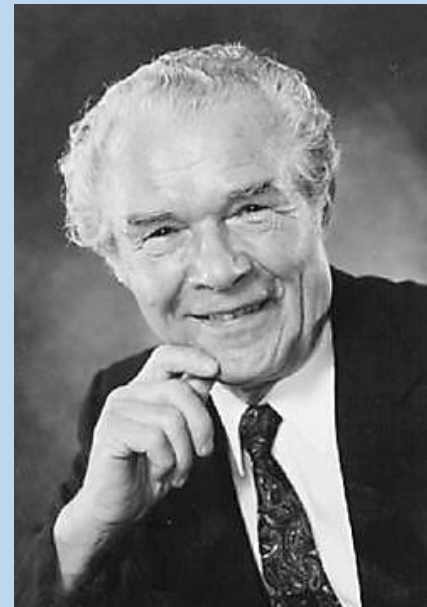
Із здобуттям Україною незалежності зросло і утвердилося в літературі нове покоління письменників: Юрій Андрухович, Марія Матіос, Ірен Роздобудько, Оксана Забужко, Василь Шкляр, Любко Дереш, Сергій Жадан, Іван Малкович, Ірена Карпа та ін.

Визначальною рисою творчого почерку сучасних митців є шлях новаторських пошуків. Сучасна література є сьогодні найбільш дієвою силою у формуванні духовного здоров'я нації.

Загальна кількість носіїв української мови близько 45 мільйонів, вона є однією з робочих мов ООН. Україністика викладається в 28 університетах і коледжах США, кафедри української мови створено в 12 університетах Канади. Україномовні загальноосвітні школи діють в Канаді, Австралії, Польщі, Молдові, Литві.

Починаючи з 2000 року в День української писемності та мови стартує міжнародний конкурс знавців української мови імені Петра Яцика.

**Петро Яцик
(1921-2000 рр.)**

